

Krise víry

16 de agosto de 2013. **Literarky**. <http://www.literarky.cz/politika/svet/15617-krize-viry->

Opatření, která měla Španělsko vytáhnout z krize, nepřinášejí výsledky, jen dále prohlubují sociální napětí. Zatímco někteří jsou dál optimisty, základní problémy přetrvávají a vyvolávají pochybnosti, zda jsou staré politické elity vůbec schopny očistit finanční sektor a reformovat stát.

Belén Romanové stačí vyjít z kanceláře na ulici, aby si připomněla, jakou bitvu že to vede. Na konci madridské třídy Paseo de la Castellana se k nebi derou dvě kancelářské věže konglomerátu Bankia. Staly se symbolem krachu v sektoru nemovitostí a úspor -- stejně jako symbolem všech katastrofálních problémů Španělska. Belén Romanová má za úkol všech ten svinčík uklidit. Šéfuje Sarebu, tzv. špatné bance, do níž směřlo loni v zimě osm španělských velkých věřitelů vyvést špatné úvěry ze sféry nemovitostí a úvěrů, a to v celkové výši přes 30 miliard eur. Toto toxické dědictví zadluženosti má být spláceno v příštích 15 letech.

Reorganizace španělského finančního sektoru je považována za nejdůležitější součást reformy, jimiž chce konzervativní premiér Mariano Rajoy překonat ekonomickou a dluhovou krizi své země. Není ale jisté, zda mu jeho plány vyjdou, protože v důsledku pokračujících obav o stav finančních institucí ceny nemovitostí klesají dál.

Sílí také pochybnosti o schopnostech Rajoye coby krizového manažera. Korupční skandál kolem Luise Barcenase, bývalého pokladníka Rajoyovy Lidové strany, Španělům neustále připomíná, jak skupina politických a ekonomických elit zavedla zemi na pokraj krachu. Barcenase se přiznal, že spravoval síť nelegálních účtů, na něž proudily peníze nejen od jednotlivců, ale i developerů, kteří si vysokými „dary“ činovníkům strany zajišťovali na oplátku lukrativní státní zakázky a smlouvy.

Právě toto klima umožnilo neustálé nafukování cen nemovitostí. Nyní ale minulost dohání i Rajoye. „Hlavu vzhůru!“ a „Zůstaň silný!“ napsal údajně v textových zprávách muž, který měl ilegální účty na starosti, a to už dlouho poté, co byly Barcenasovy „účetní triky“ odhaleny. Političtí komentátoři v Madridu začínají pochybovat o síle a schopnostech premiéra, který při slyšení v parlamentu jakoukoli svou účast na korupci popřel.

V každém případě, jeho „krizové řízení“ drhne. Vládní politiku podporuje jen asi 30 procent voličů, a ačkoli zaznamenal některé dílčí úspěchy, řada reforem se ukazuje jako nekoncepční a jen dále zhoršuje společenský rozkol. Nezaměstnanost dosahuje 27 procent a dva miliony Španělů jsou odkázány na vývařovny provozované různými charitativními organizacemi.

„Španělsko má tři základní problémy,“ říká Clemens Fuest, vedoucí Centra pro evropský hospodářský výzkum (ZEW) v německém Mannheimu. „Extrémně přehuštěné stavebnictví a realitní sektor, churavějící banky a rychle rostoucí vládní dluh.“ Všechny tři

problémy přitom spolu úzce souvisejí. Veřejný dluh roste, protože ekonomika ne a ne nastartovat. To lze zase částečně přičíst skutečnosti, že banky nejsou s to půjčovat dost peněz, protože se stále potýkají s důsledky razantního konce stavebního boomu.

Nejistá pozice bank

Za těchto podmínek se do Belén Romanové vkládají značné naděje. Ekonomka, kterou vláda považuje takřka za svou zázračnou zbraň, má blízko k ministru hospodářství Luisi de Guindosovi a než převzala kormidlo Sarebu, byla potenciální kandidátkou na různé vrcholné posty v EU.

Jako prezidentka tzv. špatné banky se raději drží stranou. Sareb je jedním z nástrojů k restrukturalizaci finančního sektoru a oživení ekonomiky, ale ne jediným, připomíná Romanová. Špatná banka přitom ale může stávající problémy ještě zhoršit. Pokud prodá starý dluh příliš levně, mohlo by to pravděpodobně stlačit ceny nemovitostí ještě víc, což by bankám přineslo další ztráty. Proto svůj vliv zlehčuje.

„Nechceme smýkat trhy,“ říká Romanová

Odborníci se na věc ale dívají jinak. „Sareb má na ceny na trhu s nemovitostmi velký vliv,“ říká Pablo Campos z poradenské firmy Oliver Wyman. Proto musí tzv. špatná banka udělat, „co je v jejích silách, aby zaručila, že její první hlavní prodej bude úspěšný, aby nevyslala směrem k trhům negativní signál“. V dohledné době chce Sareb rozjet „Projekt Býk“, do něhož spadá až 1000 bytů v jižní Andalusii a ve východní části Valencie.

Tlak na úspěch roste, přičemž Mezinárodní měnový fond (MMF) už obvinil Sareb z toho, že je při výhledu vývoje cen na trhu s bydlením příliš optimistický. Nyní může dojít k revizi celé prodejní strategie. „Je možné, že Sareb hned v prvním roce o peníze přijde,“ přiznává Romanová. „Dost kapitálu ale zbude.“ Co se však stane, když začne prodávat opravdu těžké případy?

Je složité odhadnout, jak velká rizika se ve špatné bance nahromadila. Vzhledem k tomu, že formálně bankou ani není, byl Sareb vyňat z dosahu bankovní regulace. Daňoví poplatníci nejspíš nebudou nadšeni ani z toho, že Sareb vydal finančním institucím krátkodobé dluhopisy -- za atraktivní úrokové sazby a se státními zárukami -- na oplátku za jejich těžce prodejné majetek. A co víc, většinovými akcionáři tzv. špatné

banky jsou jiné banky a investoři, což vládě umožňuje nezapočítávat dluhy Sarebu do svých finančních výkazů. Podle MMF to ale soukromým vlastníkům zadělává na potenciální konflikt zájmů.

Bez ohledu na to, jak moc vláda banky očistila, jsou ohroženy dál. Dva roky recese uvrhly španělské firmy do chaosu a počet nesplácených úvěrů stále roste. „Pokud země zůstane v recesi ještě další rok, ocitne se v problémech o to víc bank,“ shrnuje situaci Federico Steinberg, ekonom madridského Real Instituto Elcano. Přestože byly banky na chvíli stabilizovány, podle Steinberga ekonomice poskytují příliš málo úvěrů. Ačkoli si mohou půjčovat neomezené množství peněz při extrémně nízkých úrokových sazbách z Evropské centrální banky (ECB), „podpora ze strany ECB k podnikům a domácnostem nedosáhne,“ říká Paloma Lópezová. „Pomáhá jen bankám.“

Optimismus v moři potíží

Paloma Lópezová pracuje ve vedení odborové centrály CCOO. Ve své prosté kanceláři v Madridu tato energická žena účtuje s krizovým řízením státu. Vláda jako by neznala nic jiného, než úspory, říká, škrcením poptávky ale krizi jen prodlužuje. Vládní reformy trhu práce podle ní neřeší jádro problému, jímž je koncentrace ekonomiky ve stavebnictví a v realitním sektoru. „Baráky vyvážet prostě nemůžete,“ konstatuje suše Paloma Lópezová.

Přesto má Španělsko podle všeho lepší pozici k překonání krize než sousední Portugalsko. Ve Španělsku sídlí mezinárodních korporace, jako je například telekomunikační koncern Telefónica, která se v současné době snaží převzít německého mobilního operátora E-Plus. Stavební firma ACS zase koupila většinový podíl v německém stavebním koncernu Hochtief a bankovní skupina Santander má údajně zájem o Commerzbank, druhou největší banku v Německu.

Telefónica i ACS se ale také potýkají s velkými dluhy, a co víc, tvoří jen malý segment španělské ekonomiky. „Španělsko může z hlediska exportního průmyslu konkurovat Německu,“ míní Federico Steinberg. „Export ale zastupuje menší počet velkých podniků.“ Země tak podle jeho názoru postrádá účinnou politiku, která by s konkurenceschopností pomohla i menším firmám.

Reformy obecně jsou přitom často málo propracované a různá opatření vlády si pak navzájem odporují. Kabinet například doufal, že pružnost na trhu práce zvýší tím, že rozvolní zákony chránící zaměstnance před propuštěním. Až posléze vláda zjistila, že španělští dělníci nejsou mobilní, protože v zemi zůstalo jen velmi málo finančně dostupného nájemného bydlení. A ve snaze reorganizovat své finance začaly mnohé obce odprodávat do vlastnictví i sociální byty, čímž se celý problém jen zhoršuje. Jiné reformy jsou zase tak nedomyšlené a narychlo prosazované, že je soudy vládě vracejí a ruší. Evropský soudní dvůr například na jaře rozhodl, že španělské zákony o vystěhování nájemníků porušují unijní právo a přiměl vládu v Madridu k nápravě. Kabinet ale následně stanovil tak krátké lhůty pro odvolání či podání opravného prostředku proti vystěhování, že právníci napadli i „opravená“ nová pravidla. „Zákon je protiústavní,“

říká Eudene Irigoyenová, která obhajuje občany postižené soudním vystěhováním. Reformy a politika úsporných opatření většinou dopadají na nejchudší z chudých, konstatuje, zatímco daňoví podvodníci jsou dál beztrestní a korupci dál nikdo netrestá. Dokonce i Evropská komise, která na reformy dohlíží, v nedávné zprávě kritizovala chudobu a sociální marginalizaci. „Dopad reforem a jejich přijetí ve společnosti by mohly být vyšší, pokud by vláda méně šetřila na vzdělání a zdravotní péči, například, a poskytovala cílené pobídky pro poptávku,“ vysvětluje Federico Steinberg a připomíná, že Španělsko je z hlediska investic do vzdělávání výrazně pod průměrem EU.

Přes to všechno září úředníci na ministerstvu hospodářství optimismem. „Nejhorší je za námi,“ ujišťuje státní tajemník Fernando Jiménez Latorre. Očekává, že Španělsko ve druhé polovině letošního roku unikne z recese, a to i přesto, že ekonomika ve druhém čtvrtletí dál klesala, tentokrát o 0,1 procenta.

Co každopádně roste, je dluh. Ve Španělsku a celé eurozóně vystoupal minulý týden na nové maximum. Dosáhl 88 procent španělského HDP, což je nominálně míra jen o něco vyšší než v Německu, ale jen v Belgii a Irsku státní dluh v poslední době roste ještě rychleji.

Martin Hesse, DER SPIEGEL